

Het is
lariekoek om
anno 2009 te
beweren dat
de dodelijke
Spaanse
griep­pandemie
uit 1918 zich
kan herhalen,
schrijft
Miquel
Ekkelenkamp.
Toen was er
geen penicilline.
En men stierf
niet aan de
griep, maar
aan
longontsteking.

**Miquel
Ekkelenkamp**

*Arts-microbioloog
verbonden aan het UMC
Utrecht.*

*Auteur van columns en
romans onder de naam
Bulnes. Hij schrijft dit
artikel op persoonlijke titel.*

Griep hype

De Mexicaanse regering die het land platlegt, de Egyptische die een kwart miljoen varkens begint te ruimen, die van Hongkong die hele hotels in quarantaine plaatst, de Nederlandse minister van Volksgezondheid die een order plaatst voor 34 miljoen vaccins. Er is nogal wat paniek, lijkt het wel. De onnodig angstige tot vol-

slagen waanzinnige reacties van overheden op de Mexicaanse griep zijn materiaal voor een klucht op zich, maar hier wilde ik vooral het aanjagen van de paniek door de experts ter discussie stellen. Sinds op 17 april een enigszins afwijkende versie van het influenzavirus H1N1 werd ontdekt, doen allerhande mediavirologen opnieuw de meest apocalyptische

Virologen hebben weinig bewijs voor ontstaan van nieuwe pandemiesoorten

Vervolg Griep hype van pagina 1

voorspellingen. Miljoenen voorheen kerngezonde mensen zouden komen te overlijden als dit virus zich verder verspreidt en het 'een pandemie wordt'. H5N1 (de vogelgriep) is niet helemaal geworden wat ze ervan hadden gehoopt, dus misschien dat de Mexicaanse griep nog ergens toe leidt.

Trachten ze hun onderzoeksbudgetten op te krikken of hebben ze de film *Outbreak* een paar keer te veel gezien? Wie zal het zeggen? Opvallend is echter dat de rampzalige voorspellingen vrijwel volledig zijn gebaseerd op speculatie en fantasie, en nauwelijks op feiten.

Eerst even influenza zelf. Dit is een virus dat een doorgaans mild verloopende luchtweginfectie veroorzaakt waarbij koorts, hoestklachten en spierpijn op de voorgrond staan. Bij ouderen, mensen met afweerstoornissen of met bepaalde

in Nederland, overleden er 1.018 mensen aan, van wie 243 jonger dan 65. Nog steeds heel veel, en zeker reden tot het nemen van maatregelen maar om het in perspectief te plaatsen: influenza veroorzaakte dat jaar minder dan 1 procent van de totale sterfte. (2). Als iemand eerlijk de gevaren wil schetsen van een nieuwe griep-pandemie moet hij dus zeggen: „Een nieuwe griep-pandemie is heel erg, want in zo'n jaar kan in Nederland de sterfte in de leeftijdsgroep 0 tot 65 toenemen van 0,275 procent naar 0,277 procent.” Dit is heel erg, maar ik vraag mij af of u er echt van in paniek raakt of er een vakantie in Mexico om afzegt.

Naast de misleidende verwijzingen naar het verleden wordt er, om de ernst van de situatie te 'bewijzen', ook gegrossierd in matig gefundeerde speculaties. Zo is er meermalen geroepen dat de huidige pandemische virussen (heel besmettelijk, maar weinig levensbedreigend) en de vogelgriep (heel dodelijk, maar je moet zo ongeveer kippenuitwerpselen inhaleren om er ziek van te worden) zich zouden kunnen samenvoegen tot een zeer besmettelijk én zeer dodelijk virus. Best leuk bedacht – en het wordt verteld alsof iemand het ooit al eens heeft zien gebeuren – maar vooralsnog *science fiction*; niet bepaald een uitgangspunt voor zinvol beleid.

Een dogma voor sommige virologen is ook dat er perse ooit een nieuw subtype influenza zal ontstaan dat een pandemie zal veroorzaken. Namelijk: H1N1 in 1918, H2N2 in 1956 en H3N2 in 1968... Nou ja, dat is het dan ook meteen qua bewijsvoering. Het enige wat we zeker weten, is dat we het de afgelopen 130 jaar voor onze pandemieën met de drie vernoemde subtypes hebben moeten doen. Het is niet uitgesloten dat dit *überhaupt* de enige drie zijn die pandemisch kunnen worden bij mensen, want H2N2 veroorzaakte vermoedelijk ook de pandemie van 1889 en er zijn aanwijzingen dat H3-virussen eind 19de eeuw al circulerden. Het wordt gelukkig scherp in de gaten gehouden, mocht het dogma waar blijken, dan weten we het meteen.

Alle maatregelen ten spijt lijkt het onontkoombaar dat ook de Mexicaanse griep zich gaat uitbreiden tot een 'pandemie', een woord met een fatale bijklank, maar dat slechts aangeeft dat een infectieziekte zich over meerdere continenten heeft verspreid. We leven in een constante griep-pandemie: afgelopen winter hebben vele duizenden van ons voor het eerst in hun leven, zonder enige bescherming door vaccinatie, influenza opgelopen. Dat alles zonder dat we ons er bijzonder druk over maakten.

Wat influenza betreft zijn bezorgdheid en waakzaamheid altijd vereist (en soms zelfs ingrijpen), maar bij voorkeur gecombineerd met enige realiteitszin. Nu de enorme commotie een storm in een glas water lijkt te worden en de maatregelen van diverse overheden steeds meer weghebben van een heel slechte grap, rest ons slechts te hopen dat Ab Klink zijn bestelling van 34 miljoen vaccins nog kan annuleren. Anders wordt het straks naast een slechte grap ook nog eens een duur geintje.

(1) Morens e.a., Journal of Infectious Diseases 2008, blz 962 en verder;
(2) www.statline.cbs.nl

hart- /long- ziekten kan het echter nét die laatste

Hopelijk kan minister Klink zijn bestelling van 34 miljoen vaccins nog annuleren: ze zijn onnodig

tik zijn waaraan ze bezwijken – tijdens het influenzaseizoen overlijden bijvoorbeeld significant meer mensen aan hartinfarcten – en daarom worden deze groepen elk jaar gevaccineerd. Af en toe overlijdt een verder gezond persoon aan influenza; bijna altijd doordat de griep gecompliceerd wordt door een longontsteking met een bacterie. Sterfte puur en alleen door het virus komt bijna niet voor.

Het beeld van influenza dat de laatste weken in de media wordt geschetst, is echter een stuk dramatischer. Regelmatig grijpen de mediavirologen zelfs terug op de promotioneel succesvolste influenza-uitbraak ooit: de Spaanse griep van 1918. Ik citeer Neerlands bekendste viroloog bij Pauw & Witteman: „Als je kijkt in 1918... wat er toenspeelde, is eigenlijk precies hetzelfde als wat we nu zien. Daar zijn toen 50 tot 100 miljoen mensen aan overleden.”

Wat een lariekoek!

Het vereist een hoop lef om de situatie anno 2009 gelijk te stellen aan die van 1918, toen nota bene nog onbekend was wat de griep veroorzaakte en mensen massaal bijeenkwamen in kerken om te bidden voor herstel (zodat ze elkaar meteen lekker konden aanhoesten). De hygiënische omstandigheden waren beroerd, de wereldbevolking was uitgeput en ondervoed door de Eerste Wereldoorlog, en het allerbelangrijkste in deze context: penicilline bestond nog niet. Tv-virologen verzwingen dit doorgaans, maar meer dan 95 procent van de slachtoffers van de Spaanse griep overleed niet aan de griep zelf. Ze overleden aan de beruchtste complicatie ervan: een longontsteking met een bacterie. (1). Dit is tegenwoordig uitstekend te behandelen met penicilline (mits je er op tijd bij bent) en hierdoor is 'het Spaanse-griepscenario' definitief iets uit het verleden, net als de zwarte dood en opgegeten worden door een sabelantijger. Iemand die 1918 als schrikbeeld gebruikt, heeft de zaken niet meer helemaal op een rijtje.

Een serieus *worstcasescenario* is de Hongkong-griep van 1968, toen een niet eerder gevonden subtype influenza A, de zogenoemde H3N2-variant, uitbrak. In 1969, het jaar dat deze griep het hardst toesloeg

Beeld: Ris & Colette